

MÎHÂİL NU‘AYME’DE DİL ALGISI*

Mahir Hamidov*

Özet: Bu çalışmada, Mehcer edebiyatının öncülerinden sayılan Mîhâil Nu‘ayme’nin dil konusundaki görüşleri incelenmiştir. Buna ek olarak, yazarın edebî dil ve halk dili konularına yaklaşımı değerlendirilerek edebî ürünlerinde halk dilinin hangi ölçüde yankı bulduğu araştırılmıştır. Konuyla ilgili araştırma yazarın el-Ğirbâl adlı kitabı ve dil konusuna dair yazmış olduğu farklı makaleleri temel alınarak yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Arapça, şiir dili, edebî dil, halk dili.

THE LANGUAGE PERCEPTION OF MIKHAIL NAIMY

Abstract: In this paper, the views of Mikhail Naimy on language have been studied, who is regarded as one of the pioneers of Mahjar Literature. In addition, the writer’s approach toward literary language and folk language as well as the ratio of folk language on his literary works have been evaluated. The study has been conducted based on the writer’s book called al-Girbal and on his articles written about language.

Key words: Arabic language, poetic language, literary language, folk language.

* Dr., Arap Dili ve Edebiyatı, Bakü, Azerbaycan (shamaxi2025@yahoo.com)

Dil konusu tarih boyunca eleştirmenlerin önemseydiği bir konu olmuştur. Özellikle de şiir dili etrafında eleştirmenler birbirinden farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısım eleştirmen, edebî ürünlerde yalnızca fasîh Arapçaya itimat edilmesi gerektiğini savunurken, diğer bir kısım ise hem fasîh Arapçanın hem de lehçelerin aynı anda kullanılmasını uygun görmüşlerdir. Bunlardan başka bir kısım eleştirmen daha da aşırıya giderek diyalektin asıl, fasîh Arapçanın ise ondan türemiş olduğunu savunurlar.¹ Bu eleştirmenlerin bariz temsilcilerinden biri de Cubrân Halîl Cubrân'dır.²

Arap dünyasında Rus eğitimi almış birkaç isimden biri olan Nâsiku'ş-Şuhrûb³ (Şuhrub Yalnız) lakaplı Mîhâil Nu'ayme, dil konusuyla ilgili bazı düşünceleri ileri sürmüştür. Nu'ayme, şiir, eleştiri, roman, tiyatro ve biyografi alanlarında eser vermesine rağmen edebî etkinliğinin ilk dönemlerinde daha çok eleştirmen kimliği ile tanınmıştır. Onun yazarlık hayatına eleştiri yazılarıyla başlaması bir rastlantı değildir. Cubrân Halîl Cubrân'ı dil konusundan dolayı eleştiren bir yazara cevap olarak kaleme aldığı *Fecru'l-Emel ba'de Leyli'l-Ye's* (Umutsuzluk Gecesinden Sonra Umut Şafağı)⁴ isimli makalesi onun edebiyat eleştirisi alanında yazmış olduğu ilk makalesidir. Şunu da belirtelim ki, Nu'ayme'nin dil konusundaki görüşleri hemen hemen *er-Râbitatu'l-Kalemiyye* (Kalem Birliği) şairlerinin bu konuya olan tutumuyla aynılık arz eder. Bu birliğe üye şairler, düşünsel ve edebî faaliyete başladıklarında kendilerine belli hedefler belirlerler. Bu hedeflerin başında Arap edebiyatını gelişmeden alkoyan “geleneksel prangalardan kurtarmak” gelir. Birliğin dil konusundaki aşırı tutumları dikkat çekicidir. Geleneksel dili taklit edenleri eleştirerek geleneksel dilin canlılığını kaybettiğini iddia ederler. Geleneksel dilin sadece sözlüklere gömülmüş kelime yığından başka bir şey olmadığını, dolayısıyla modern ve doğru bir edebiyatın oluşturulmasında ona itimat edilemeyeceğini savunurlar.⁵

Bu durum, genel hatlarıyla *er-Râbitatu'l-Kalemiyye* (Kalem Birliği) edebiyatçılarının dil konusundaki tutumlarıdır. Konunun detaylarına girmeden bu konuda eleştirmen Nu'ayme'nin tutumunun ne olduğuna bakalım. Dilin geleneksel pran-

1 Geniş bilgi için bkz. Muhammed Ahmed es-Sâyig, *Beyne Nu'ayme ve Cubrân, el-Mektebetu's-Şekâfiyye*, Mısır, 1994, s. 13-14.

2 Cubrân Halîl Cubrân, *el-Bedâi' ve't-Tarâif, el-Mektebetu's-Şekâfiyye*, Beyrut, b.t.y., s. 82-95.

3 Bu lakap, Lübnan'ın önemli yazarlarından Tefvik Yusuf 'Avvâd (1911-1989) tarafından verilmiştir. Nu'ayme, 1932 yılında Amerika'dan Lübnan'a döndüğünde, Tefvik Yusuf 'Avvâd Şuhrub dağında Nu'ayme'yi ziyaret etmiş ve onunla yaptığı röportajı *Nâsiku'ş-Şuhrûb* adıyla *Berk* gazetesinde yayınlamıştır. Bkz. Mîhâil Nu'ayme, *Seb'un, Dâru'l-İlmi li'l-Melâyîn*, Beyrut, 1999, I, s. 652-658; Yusuf Nu'ayme, *Mevsû'atu Mîhâil Nu'ayme el-Edîbu'l-Amelâk*, Haz: Cozef Hûri Tûg, Dâr en-Nüblîs, Beyrut, 1999, III, s. 63-70.

4 Mîhâil Nu'ayme, “Fecru'l-Emel ba'de Leyli'l-Ye's”, *Mecelletu'l-Funûn*, New York, 1913, Temmuz, S. 4, s. 15-21.

5 Nu'ayme, *Seb'un*, I, s. 447.

galardan kurtulması meselesi Nu‘ayme’nin önem verdiği bir konudur. *Nakîku’d-Dafâdi*⁶ (*Kurbağaların Viraklaması*) isimli makalesinde bu konuya açıklık getiren yazar, aynı zamanda bazı tartışmalara da yol açan düşünceler beyan eder. Nu‘ayme, geleneksel dil anlayışına bağlı olanları kurbağaya benzettiği bu makalesinde şöyle der: “Hayatın olgularından biri olan dil, yalnızca hayat kanunlarına boyun eğer. Hayat ise uygun olanlar içerisinde daha uygun olanı ayakta tutar. Öyleyse neye karşıdır bu Arap diyarlarından gelen viraklamalar! Suriye’de çıkan dergi ve gazeteleri açtığımız zaman, karşınıza *Tehzîbu’l-Elfâz* diye isimlendirdikleri bu viraklamalardan biri çıkıverecektir. Millet birbiriyle savaşıyor. Biri çıkıyor, ‘Şu ifadeler yanlışır’ diyor ve *Se‘âlibî*’den delil getiriyor. Bir diğeri de *Zemahşeri*’ye (1074–1143) dayanarak onun caiz olduğunu söylüyor. Onlar hayatı, ispat etme ve çürütme olayından ibaret sanıyorlar. Mısır’da da onlara benzer kişiler vardır. Bunlar sözlükleri yastık edinir, onlara dua okurlar. Hayattaki bütün gayeleri, bir kaside veya makalenin, kendi zevklerine uymayan kelime ve ifadeleri üzerinde münakaşa yapmaktır. İşte o zaman size o tatlı nağmesini duyuracaktır: Vrak vrak!”⁷

Cubrân Halîl Cubrân’ı dil konusundaki tutumundan dolayı eleştiren bir yazara cevap olarak yazmış olduğu *Fecru’l-Emel ba‘de Leyli’l-Ye’s*⁸ (*Umutsuzluk Gecesinde Sonra Umut Şafağı*) isimli yazısı onun dil konusunu işleyen ilk makalesidir. Müellif bu durumu şöyle anlatır: “Okuduğum bir makale beni *Fecru’l-Emel ba‘de Leyli’l-Ye’s* (Ümitsiz Gecedeki Sonra Ümit Sabahı) isimli makaleyi yazmaya sevk etti. Makaleyi *el-Funûn* dergisine gönderdim. Bu benim eleştiri alanında yazdığım ilk makalem ve bu benim edebî hayatımın başlangıcı oldu. Makalede, Arap dilinin asırlar boyunca devam eden donukluğunu, yazarların ve şairlerin hayattan uzaklaşmalarını eleştirdim.”⁹

Dilin amaç değil araç olduğuna dikkat çeken Nu‘ayme, ifadenin önemli olduğunu savunur. Dile önem verip, içeriği ihmal edenleri eleştirir. Dili ortaya çıkaran, geliştiren insan olduğu için, onun yalnızca insanla canlı kalabileceğini, bunun aksinin ise imkânsız olduğunu ifade eder.¹⁰ Çağın değişmesiyle değişime uğrayan dil, duygu ve düşüncelerimizi ifade etmek için kullandığımız bir araçtır. Bu duygu ve düşünceleri ifade etmek için bir araç olması hasebiyle ilk önce duygu ve düşünceler, daha sonra ise dil gelir. Nitekim hayatın akışını değiştiren, devrim

6 Nu‘ayme, *el-Gîrbâl, Dâru’l-İlmi li’l-Melâyîn*, Beyrut, 1999, III, s. 406–418.

7 *A.e.*, III, s. 410–411.

8 Mîhâil Nu‘ayme, “*Fecru’l-Emel ba‘de Leyli’l-Ye’s*”, *Mecelletu’l-Funûn*, New York, 1913, Temmuz, S. 4, s. 15–21.

9 Nu‘ayme, *Seb‘ün*, I, s. 312.

10 Nu‘ayme, *el-Gîrbâl*, III, s. 408; Nu‘ayme, *Fî Mehebbi’r-Rîh*, Dâru’l-İlmi li’l-Melâyîn, Beyrut, 1999, V, s. 485.

yaratan duygu ve düşüncelerdir; sözlük, sarf, nahiv kitapları değildir.¹¹

Arap edebiyatında bugün birbiriyle çatışan iki düşünce vardır: Birisi edebiyatın amacının dil olduğu; diğeri ise dilin amacının edebiyat olduğu düşüncesidir. Birinci görüşü savunanlar, edebiyatın tek amacının okuyucuya sarf, nahiv, arûz ve kâfiye gibi bilgileri sunmak olduğuna inanırlar. Bu görüşü benimseyenler, ne söylendiğine değil, nasıl söylendiğine önem verirler. İkinci görüş sahipleri ise her şeyden önce ne söylendiğine; daha sonra ise nasıl söylendiğine bakarlar. Çünkü onlar edebiyatta önemli olan şeyin duygu ve düşünce olduğuna inanırlar.¹²

Nu'ayme, beşeriyetin gelişmesiyle dilin de gelişeceğine inanır. Dilin, sürekli değişim içerisinde olduğunu şu sözleriyle savunur: “Bugün var olan insanlık bundan birkaç asır önce var olan beşeriyetin aynısı olmadığı gibi, bugün var olan dil de birkaç asır önceki dilin aynısı değildir. Bunu görmezlikten gelemeyiz. Dilin değişkenliğinin sırrı dilde değil, aksine bizzat insanın kendisindedir. Çünkü insan dili meydana getirmiştir, dil insanı değil.”¹³

Dilin, insanın elinde bir araç olduğuna inanan Nu'ayme, onun insanla canlılığını koruyacağını, insanın durumunun değişmesiyle dilin de durumunun değişeceğini savunur. Bazı insanları ise bunun aksini savunduklarından ve edebiyatçıyı dilin önünde bir araç olarak gördüklerinden dolayı eleştirir. Bugün, dergilerde ve gazetelerde kullanılan dilin, bundan asırlar önce yaşamış *Mudar*, *Temîm*, *Himyer* ve *Kureyş* kabilelerinin kullandıkları lehçelerin aynısı olmadığına dikkat çeker. Şair el-Mutenebbî'yi örnek vererek şöyle der: “Şayet o, kasidelerini cahiliye dönemi şairlerinin diliyle nazmetmiş olsaydı, edebiyatımızda canlılığını koruyamaz, sadece güzel bir anı olarak kalmış olurdu. Dolayısıyla hayatın görünümü olan dil, sadece yaşam kanunlarına boyun eğerek o kanunlarla yücelir ve varlığını sürdürür.”¹⁴

Nu'ayme'ye göre, edebî dilin mahiyetinin doğru anlaşılması Arap edebiyatının geri kalmasını önemli nedenlerinden biridir. Çoğu edebiyatçıların, özellikle de şairlerin yanlarından ayırmadıkları, içerisinde yeni nesil için anlaşılmasız olan eski kelimeleri bulup kullandıkları sözlüklere karşı sert eleştiride bulunur. Nu'ayme, bu sözlükleri eskimiş, dağılmış bir eve benzetir. Şairleri bu eskiye bağlılıktan vazgeçmeye çağırır. Geleneksel dili bırakarak modern çağın gereklerine cevap veren bir dilin kullanılması gerektiğini savunur. Bu konuda gelecekte umutlu oluşunu şöyle ifade eder: “Ümitsizliğe kapılmayın, siyah bulutların arkasından yeryüzünü

11 Nu'ayme, *el-Gîrbâl*, III, s. 416.

12 *A.e.*, III, s. 412-414.

13 *A.e.*, III, s. 408.

14 Nu'ayme, *el-Gîrbâl*, III, s. 410.

aydınlatan güneş doğacaktır.”¹⁵

Nu‘ayme, dilin ayrıntılarına takılıp kalan insanları eleştirir.¹⁶ İnsanların, bir bedevinin asırlar önce kullandığı dile itibar edip de modern çağda bir şairin kullandığı dile itibar etmemelerinin nedenini anlayamadığını, bunun kabul edilebilir bir açıklamasının olmadığını söyler.¹⁷ Dilbilgisi kurallarına takılıp kalmanın insanı körelttiğini belirtir ve bu tür gereksiz ayrıntılardan kaçınmak gerektiğini savunur.¹⁸

Nu‘ayme bu görüşlerinden dolayı Arap dilini sevmeyeceği ve onu zayıflatmak istediği suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu türlü suçlamaları bertaraf etmek ve Arap diline olan sevgisini göstermek için şöyle der: “Arapça, kelime ve kelime türetme bakımından yeryüzünün geniş ve zengin dillerinden biridir, dersem mübalağa etmiş sayılmam. Onu kara sevda derecesinde seviyorum. Bu dil kanımda ve canımda yaşıyor. Ne var ki o, bunca sayısız zenginliğine rağmen, çağın ihtiyaçlarından doğan birçok kavramı karşılayamamaktadır.”¹⁹

Arapçada konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkın büyük olduğuna dikkat çeken Nu‘ayme, bu durumun özellikle de tiyatro sanatı için elverişsiz olduğunu, Arap tiyatroculuğundaki zayıflığın başlıca sebebinin bu farklılıktan kaynaklandığını ifade eder. Yine bu dilin, kaside ve makale bazında oldukça elverişli olmasının yanında, hikâye ve roman için aynı derecede elverişli olmamasından dolayı birçok güçlükleri doğurduğunu belirtir.²⁰

Halk dili kullanımı konusunu ele alan Nu‘ayme, halk dilinin kullanılmasının kaçınılmaz olduğu yerlerin var olduğunu savunur. Örneğin yazar, okuma yazma bilmeyen bir çiftçiyi, şiir divanlarının ve dil kitaplarının lisanıyla konuşturacak olursa farkında olmadan komik bir duruma düşer, hem kendisine, hem çiftçisine, hem de okuyucusu veya dinleyicisine haksızlık etmiş olur. Nu‘ayme’ye göre halk dili bütün “kabalığına” rağmen halkın felsefesini, yaşam tecrübelerini, inançlarını ve vecizelerini içinde barındırır. Şayet bütün bunlar, yazı dili ile ifade edilecek olursa sanki yabancı bir dilden şiir ya da vecize çeviren kimsenin konumuna düşülmüş olur. Öyleyse bazı durumlarda özellikle de tiyatro yazarlığında halk dilinin kullanılmasının kaçınılmaz olduğunu belirtir.²¹ Dolayısıyla söylenmek istenen şeyi

15 *A.e.*, III, s. 380–385.

16 Cubrân Halîl Cubrân bir şiirinde *istehamme* (banyo yapmak) fiilinin yerine *tehammeme* (banyo yapmak) fiilini kullandığından dolayı, “edebî Arapçanın kurallarına uymuyor” diye Mısırlı bir yazar tarafından eleştirilmiştir. Bunun üzerine Nu‘ayme, Cubrân’ı savunan *Fecru’l-Emel ba’de Leyli’l-Ye s* (Umutsuzluk Gecesinde Sonra Umud Şafağı) isimli bir makale kaleme almıştır.

17 Nu‘ayme, *el-Gîrbâl*, III, s. 411–412.

18 Nu‘ayme, *Durûb*, Dâru’l-‘İlmi li’l-Melâyîn, Beyrut, 1999, VI, s. 43–44.

19 Nu‘ayme, *Durûb*, VI, s. 43.

20 *A.e.*, VI, s. 43.

21 Nu‘ayme, *el-Gîrbâl*, III, s. 34; Nu‘ayme, *el-Âbâ’ ve’l-Benûn*, Dâru’l-‘İlmi li’l-Melâyîn, Beyrut, 1999, IV, s.

hangi dil daha iyi ifade edecekse onu kullanmak gerektiğini savunur. Nu'ayme de Belinski gibi insanın manevi hayatının gelişiminde dramaya önem vermiş ve tiyatro yazarlığının oluşumunu toplumun manevi olgunluğunun bir göstergesi olarak görmüştür.²²

Nu'ayme, dil meselesinin hassas bir konu olduğunun farkında olmasına rağmen diğer insanlar gibi onu kutsamaz ve kutsayanlara kaşı tepkisini şöyle dile getirir: “Dil konusu, yaratana değil de yaratılana tapan bazı insanların zihninde kuruntuya sebep olmaktadır. Onlar Arapçayı, onu meydana getiren Araplardan daha kutsal sayarlar. Eğer onlara, “Gelişmeye inanıyor musunuz?” diye sorsan sana “evet” diye cevap verirler. “İnsan için mükemmelliği arıyor musunuz” diye sorsan yine “evet” diyeceklerdir. Ah, bir bilseydim insanın gelişip de dilinin gelişmemesi nasıl oluyormuş ve dili zayıf olan bir kişi mükemmelliği nasıl yakalayacaktı!”²³

Nu'ayme'ye göre, gelişen canlı varlıklar arasında anlaşma aracı olması dolayısıyla dil gelişen canlı bir varlıktır. Dilin en büyük düşmanı donukluktur. Dildeki değişimin her zaman olumlu yönde olmadığını, bazen kötüye doğru gittiğini kaydeden Nu'ayme, bu tür olumsuz gelişmeler yüzünden tarihi süreç içerisinde birçok dilin ve halkın yok olup gittiğine dikkat çeker. Arap halklarının gelişme kaydetmesine rağmen edebî Arapça bin yıldan bu yana gelişme kaydedememiştir. Halkın anlaştığı dille kendisi arasında endişe kaynağı olacak biçimde bir ayrılık meydana gelmiştir. Gün geçtikçe bu kargaşa halk diliyle edebî dil arasında çatışmanın artmasına yol açmıştır. Halk dili, eğitilmiş-eğitimsiz, Okyanus'tan Basra Körfezi'ne, Aden'den Halep'e kadar Arapların konuşma dili olduğu halde; edebî dil, yalnızca yazışma dili olarak kalmıştır.²⁴ Edebî Arapça ile halk Arapçası arasındaki uçurumun bu denli büyük olmasından dolayı, edebî Arapçanın asırlar boyunca halkın nazarında ölü veya yarı ölü bir dil olarak kaldığına dikkat çeken Nu'ayme, bunun ne denli tehlikeli bir durum olduğunun farkındadır. Dilin bu geri kalmışlığının önemli nedenlerinden birinin, Arapların uzun bir süre kendileriyle ne dil ne de medeniyet yakınlığının olmadığı devletlerin hükümranlılığı altında kalmaları olduğunu belirten Nu'ayme, bu gibi olumsuz etkenlerin, her bölgenin kendine özgü halk dilini doğurmasına sebep olduğunu söyler. Öyle ki, Bağdatlıyla Tatuanlı²⁵ birbirilerini anlamaz oldular. Bütün bu olumsuzluklara rağmen edebî dilin aralarında iletişim aracı olarak kalmasının büyük bir şans olduğunu belirten Nu'ayme, bu sayede Arap âlimleri, edipleri ve liderleri birbirilerini anlama imkânı

146–147.

22 Aida İmanquliyeva, *Yeni Ereb Edebiyatı Korifeyleri*, Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası, Bakı, 2003, s. 213.

23 Nu'ayme, *Durûb*, VI, s. 43.

24 Nu'ayme, *Mekâlât Muteferrika*, Dâru'l-İlmi li'l-Melâyin, Beyrut, 1999, VII, s. 356–357.

25 Fas'ta bir şehir ismi.

buldular. Halk dilinin edebî dile nazaran gelişmişliğinden dolayı edebî dilin bazı dil kurallarını halk dilinden alması gerektiğini savunan şair, bu durumun kuşaktan kuşağa aktarılmakta olan, geçmişten miras kalmış ağır bir yükten başka bir şey olmadığını, dolayısıyla bu dil kurallarının hiçbir faydası olmadığını ileri sürer.²⁶

Halk dilinin gelişmişliğinin yanı sıra olumsuz yönlerinin de olduğunu belirten Nu‘ayme, olumsuz bulduğu yönlerden şöyle yakınır: “Değişimin olumlu yönde olduğu gibi, olumsuz yönde olduğunu da söylemişim. Halk Arapçası bu iki yönde değişime uğradı ve edebî dile bağlı birçok dil kuralını kolaylaştırmada başarılı oldu. Edebî dilde olan kelime ve terimlerin değiştirilmiş biçiminin yanı sıra, yazı dilinde olmayan birçok yeni kelime ve terim üretti. Şayet edebî Arapça bu kelime ve terimleri kabul etmiş olsaydı, bu onun için bir zenginlik olurdu. Halk dilinin olumsuz yönde değişimi de bazı dil kurallarını bozarak o kurallara uyum sağlayamaması ve bölgesel dil farklılıklarının meydana gelmesine neden olmasıdır.”²⁷

Nu‘ayme dil konusunda geniş bir kültüre sahip olmakla beraber, yazarın bu konudaki bazı görüşleri eleştiriye açıktır. Yazarın bugünkü Arapçanın, Arapların atalarının konuştuğu Arapçadan başka bir Arapça olduğunu ve şair el-Mutenebbî’nin, muallaka şairlerinin dilini kullanmış olsaydı hiçbir değerinin olmayacağını iddia etmesi temelsizdir. Bugün kullanılan edebî Arapçanın klasik Arapçadan o kadar da farklılık arz ettiğini söylemek doğru değildir. Arap dilinde bugün bazı fazlalık veya noksanlık varsa, bunun, yüzyıllar boyunca gelişme kaydeden sosyo-kültürel bir etkenin tesiri ile ortaya çıkmış olması doğal bir durumdur. Bu durumun dilin özünü etkilemesi mümkün değildir. Dolayısıyla günümüz edebî Arapçasının, değişmesi gereken kurumuş ağacın dallarına veya ölü diller arasına dâhil edilerek *Babil*, *Asur* ve *Finikeli’lerin* dillerine benzetilmesi doğru değildir. Kaldı ki gerek gazete ve dergilerin gerekse de telif edilen eserlerin ortak dilini fasîh Arapça oluşturmaktadır. Dolayısıyla fasîh Arapçayı ölü dillerle aynı kategoride görmek, aşırı bir olumsuzlamadır. Bu durum, muallâka şairleri ile kıyaslanan el-Mutenebbî için de geçerlidir. el-Mutenebbî de Cahiliye ve Emevî döneminde kullanılan dilde yazmıştır. el-Mutenebbî’nin şiirlerinin dilinde, yaşadığı çağın ve çevrenin değişmesine bağlı olarak öncekilerden farklılık arz eden bazı durumların mevcut olması da doğal bir durum olsa gerek.

Nu‘ayme’nin, “تَحْمَمَ” kelimesinin yerine halk diline özgü “استحم” kelimesini kullanmasından dolayı Cubrân Halîl Cubrân’ı eleştiren Mısırlı eleştirmene karşı Cubrân’ı savunması da, objektiflikten uzak görünmektedir. Şairler bu gibi dil hatalarından dolayı müsamaha ile karşılanırsa, o zaman bu tür hataların önüne geçmek zor olur. Nu‘ayme’nin bizzat kendisi, başka bir yerde, kasidenin sanatsal

26 Nu‘ayme, *Mekâlât Muteferrika*, VII, s. 356–357.

27 A.e., VII, s. 357–358.

güzelliğinin ana sebeplerinden birinin de, barındırdığı sağlam ve doğru ifadeler olduğunu söyler.²⁸

Mısırlı eleştirmen ve şair 'Abbâs Mahmûd el-'Akkâd (1889–1964) da, Nu'ayme'nin *el-Ġirbâl* isimli kitabına yazdığı mukaddimede, Nu'ayme'nin dil konusundaki görüşlerini olumsuz yönde eleştirir ve onun bu konuda yanılığa düştüğünü belirtir.²⁹

Sonuç olarak kaydetmek gerekir ki Mîhâil Nu'ayme'nin dil konusuna yaptığı eleştiri ve katkılar önemli olmakla birlikte, teoride kalmış ve somut uygulama alanı bulamamıştır. Ürünlerinde eskilerin izinden giderek edebî dili kullanmış ve onun kurallarının dışına çıkmamıştır. Bununla beraber, dil hakkındaki görüşleri ve eleştiri alanındaki katkılarıyla Çağdaş Arap Edebiyatında özel bir mevki kazanmıştır.

KAYNAKÇA

Cubrân, Halîl Cubrân, *el-Bedâi' ve 'l-Tarâif*, el-Mektebetu's-Sekâfiyye, Beyrut, b.t.y.

es-Sâyiğ, Muhammed Ahmed, *Beyne Nu'ayme ve Cubrân*, el-Mektebetu's-Sekâfiyye, Mısır, 1994.

İmanquliyeva, Aida, *Yeni Ereb Edebiyatı Korifeyleri*, Milli Elmler Akademiyası, Bakı, 2003.

Nu'ayme, Mîhâil, *Seb 'ûn*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, *el-Ġirbâl*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, "Fecru'l-Emel ba'de Leyli'l-Ye's", *Mecelletu'l-Funûn*, S.4, (New York 1913).

Nu'ayme, Mîhâil, *Fî Mehebbi'r-Rîh*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, *Durûb*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, *el-Âbâ' ve 'l-Benûn*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, *Mekâlât Muteferrika*, Dâru'l-'İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Yusuf, Mevsû'atu Mîhâil Nu'ayme el-Edîbu'l-'Amelâk, Haz: Cozef Hûri Tûğ, Dâr en-Nûblîs, Beyrut, 1999.

Nu'ayme, Mîhâil, "Fecru'l-Emel ba'de Leyli'l-Ye's", *Mecelletu'l-Funûn*, S.4, (New York 1913).

²⁸ Nu'ayme, *el-Ġirbâl*, III, s. 392.

²⁹ *A.e.*, III, s. 344–346.